

Effect of direct and extended intergenerational contact on attitudes towards older adults: A study of multiple mediators¹

Narut Pornprasit²

Received: April 7, 2021 Revised: June 6, 2021 Accepted: June 13, 2021

Abstract

Thailand is experiencing a rapid increase in the aging population; therefore, negative attitudes towards older adults have become an increasing concern. Research suggests that positive intergenerational contact can improve young people's attitudes towards older adults. The present research aimed to investigate the mediating role of intergroup anxiety and aging anxiety in the relationship between direct intergenerational contact and attitudes towards older adults, and the mediating role of intergroup anxiety, aging anxiety, and in-group norm in the relationship between extended intergenerational contact and attitudes towards older adults. The results, from 554 undergraduate students, indicated that the positive effect of direct intergenerational contact on attitudes towards older adults was mediated by reductions in intergroup anxiety, whereas aging anxiety did not have a mediational role. Furthermore, extended intergenerational contact did not affect attitudes towards older adults. The results suggest that attitudes towards older adults can be improved by increasing the quality and frequency of intergenerational contact and developing a technique to reduce anxiety when interacting with older adults.

Keywords: intergroup contact, intergenerational contact, attitudes towards older adults, ageism, prejudice

¹This Paper Submitted in Partial Fulfillment of The Research Project Granted by Kasetsart University Research and Development Institute, fiscal year 2018

²Lecturer at Department of Psychology, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University. E-mail: narut.po@ku.th

ผลของการติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรงและแบบขยายต่อเจตคติต่อผู้สูงอายุ: การศึกษาตัวแปรส่งผ่านหลายตัว¹

นรุตม์ พรประสิทธิ์²

บทคัดย่อ

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุอย่างฉับพลันเป็นผลให้เกิดความสนใจในประเด็นเจตคติทางลบต่อผู้สูงอายุมากขึ้น งานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าการติดต่อระหว่างวัยทางบวกสามารถเพิ่มเจตคติทางบวกต่อผู้สูงอายุได้ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทการเป็นตัวแปรส่งผ่านของความวิตกกังวลระหว่างกลุ่ม และความวิตกกังวลต่อการสูงอายุ ในอิทธิพลของการติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรงที่มีต่อเจตคติต่อผู้สูงอายุ และ2) เพื่อศึกษาบทบาทการเป็นตัวแปรส่งผ่านของความวิตกกังวลระหว่างกลุ่ม ความวิตกกังวลต่อการสูงอายุ และบรรทัดฐานของกลุ่ม ในอิทธิพลของการติดต่อระหว่างวัยแบบขยายที่มีต่อเจตคติต่อผู้สูงอายุ ผลการศึกษาจาก นิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 554 คน พบว่าการติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรง มีอิทธิพลทางบวกต่อเจตคติต่อผู้สูงอายุโดยส่งผ่านการลดความวิตกกังวลระหว่างกลุ่ม แต่ความวิตกกังวลต่อการสูงอายุไม่ได้มีบทบาทการเป็นตัวแปรส่งผ่าน นอกจากนี้การติดต่อระหว่างวัยแบบขยายไม่ได้มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อผู้สูงอายุ ข้อค้นพบนี้สามารถนำไปใช้ในการออกแบบวิธีการเพิ่มเจตคติทางบวกต่อผู้สูงอายุ โดยการเพิ่มคุณภาพและความถี่ในการติดต่อพบเจอกับผู้สูงอายุ รวมทั้งฝึกวิธีการลดความวิตกกังวลในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: การติดต่อระหว่างกลุ่ม การติดต่อระหว่างวัย เจตคติต่อผู้สูงอายุ วายาคติ เจตคติรังเกียจกลุ่ม

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2561

²อาจารย์ ประจำภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีเมล: narut.po@ku.th

ที่มาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

ทั่วโลกกำลังก้าวเข้าสู่สังคมของผู้สูงอายุ ในปี พ.ศ. 2590 จำนวนประชากรผู้สูงอายุจะมีสัดส่วนมากกว่าจำนวนของประชากรวัยแรงงานเป็นครั้งแรก (United Nations, 2007) การเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุส่งผลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม จากผลการศึกษาวิจัยในต่างประเทศ พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มประชากรที่อาจได้รับผลกระทบจากเจตคติทางลบ หรือจากการแบ่งแยก รวมทั้งการเลือกปฏิบัติได้ง่าย เช่นเดียวกันกับการเกิดอคติระหว่างสีผิว เชื้อชาติ และศาสนา ซึ่งเป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีอยู่แล้วในปัจจุบัน โดย Rippon et al. (2014) ได้ศึกษาประสบการณ์การถูกเลือกปฏิบัติในชาวอังกฤษที่มีอายุ 52 ปีขึ้นไป พบว่า ร้อยละ 33.3 รายงานว่าเคยมีประสบการณ์ถูกเลือกปฏิบัติที่มีสาเหตุมาจากการเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นตัวอย่างหนึ่งของประเด็นความท้าทายเกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่จะเกิดเจตคติทางลบต่อผู้สูงอายุหรืออคติระหว่างกลุ่มต่อประชากรสูงอายุ

เมื่อพิจารณาประเทศในเอเชียซึ่งมีบริบทของวัฒนธรรมตะวันออก จะพบว่าในช่วงเวลาที่ผ่านมามีวัฒนธรรมตะวันออกจะถูกรับรู้ว่าเป็นสังคมที่ให้ความเคารพผู้สูงอายุ ให้ความสำคัญเอาใจใส่ผู้สูงอายุโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีวัยใกล้เคียงกับบิดามารดา (Ng, 1998) แต่เมื่อโครงสร้างทางประชากรเปลี่ยนแปลงไปรวมทั้งการเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตก ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมและวัฒนธรรมอย่างมาก สังคมกลายเป็นสังคมเมือง เริ่มมีการแผ่ขยายของการศึกษา การแทนที่การอบรมตามจารีตประเพณีดั้งเดิมด้วยหลักความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี การใช้ชีวิตบนเทคโนโลยีเกิดขึ้นมากกว่าการติดต่อสื่อสารโดยตรง หรือการที่บุคคลมีโอกาสดูแลหรือช่วยเหลือกันมากขึ้นโดยไม่ต้องพึ่งพาบิดามารดาเหมือนในอดีต รวมถึงการย้ายถิ่นฐานเข้ามาในเมืองเศรษฐกิจ ส่งผลให้สถานะและบทบาทของผู้สูงอายุยิ่งถดถอยลงไป การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอายุลดลง และบ่อยครั้งที่ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งตามลำพัง (Ng, 1998; Marquet et al., 2016) ปรากฏการณ์ในลักษณะดังกล่าวนี้ได้เกิดขึ้นในหลายประเทศในเอเชีย เช่น ประเทศญี่ปุ่น ที่คนวัยหนุ่มสาวให้ความเคารพเชื่อฟังผู้สูงอายุน้อยลง ทำให้เกิดปัญหาระหว่างวัย และเป็นสาเหตุของการเกิดเจตคติทางลบต่อผู้สูงอายุได้ง่าย เป็นต้น (Marquet et al., 2016) รวมถึงประเทศไทย Sharps et al. (1998) ได้ทำการศึกษาวิจัยในนักเรียนชาวไทย ซึ่งอาศัยอยู่ในสังคมที่มีประเพณีวัฒนธรรมการอบรมสั่งสอนเรื่องการเคารพผู้สูงอายุ แต่กลับพบว่านักเรียนชาวไทยมีเจตคติทางลบต่อผู้สูงอายุมากกว่านักเรียนชาวอเมริกัน ซึ่งเป็นตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในสังคมสมัยใหม่

ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในประเทศไทยเกี่ยวกับความรู้และเจตคติที่มีต่อผู้สูงอายุ พ.ศ. 2550 จาก National Statistical Office (2007) พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้สูงอายุในเรื่องทางลบ ดังนี้ ร้อยละ 60.1 คิดเห็นว่าผู้สูงอายุมักเป็นคนขี้บ่น ร้อยละ 44.5 คิดเห็นว่าผู้สูงอายุมักเป็นคนไม่ทันโลก ร้อยละ 35.6 คิดเห็นว่าผู้สูงอายุมักเป็นภาระแก่บุตรหลานหรือครอบครัว ร้อยละ 34.0 คิดเห็นว่าผู้สูงอายุมักเป็นคนน่าเบื่อ ร้อยละ 20.9 คิดเห็นว่าผู้สูงอายุเป็นคนมีประโยชน์น้อย และจากการศึกษาของ Gray et al. (2013) พบว่า ภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุที่ถูกรับรู้และเข้าใจนั้น เกิดจากการสร้างภาพในความคิดขึ้นตามแต่ละสังคม แต่ละวัฒนธรรม แต่ละช่วงเวลา ซึ่งอาจจะเป็นความจริงเพียงบางส่วน อย่างไรก็ตาม ภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ มักถูกนำเสนอในทางลบ นำไปสู่การเลือกปฏิบัติและการรังเกียจที่มีสาเหตุมาจากอายุต่อผู้สูงอายุ

จากสถานการณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคนในสังคมไทยมีแนวโน้มที่จะมีความคิดหรือเจตคติทางลบต่อผู้สูงอายุ ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับเจตคติต่อผู้สูงอายุเพื่อหาแนวทางการปรับเปลี่ยนเจตคติต่อผู้สูงอายุจึงถือว่ามี ความจำเป็นต่อการรองรับการอยู่ร่วมกันของประชากรหลากหลายวัยในประเทศไทย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย ดำเนินการศึกษาโดยอาศัยกรอบแนวคิดของสมมติฐานการติดต่อ (contact hypothesis, Allport, 1954) ที่เสนอว่า ความรังเกียจระหว่างกันของคนต่างกลุ่ม เกิดจากการไม่รู้จักกันดีพอ ทำให้ไม่รู้ว่าคนต่างกลุ่มมีส่วนดีอย่างไร และน่าคบหาอย่างไร ดังนั้น การมีการติดต่อกันระหว่างคนต่างกลุ่มจึงน่าจะช่วยให้สมาชิกของกลุ่ม ต่างๆ เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ยอมรับกันและกัน และมีความรู้สึกทางบวกระหว่างกันและกันมากขึ้น ซึ่งจาก การวิจัยทางจิตวิทยาสังคมที่เกี่ยวกับการลดการรังเกียจกลุ่มและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกลุ่มพบ หลักฐานเชิงประจักษ์ที่หนักแน่นว่า การได้พบเจอ มีการติดต่อหรือมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันกับคนต่างกลุ่ม สามารถช่วยลดเจตคติรังเกียจกลุ่ม และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกลุ่มเรากลุ่มเขาได้ (Pettigrew & Tropp, 2006) ทั้งนี้งานวิจัยในอดีตที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นการศึกษาสมมติฐานการติดต่อมาศึกษาเพื่อลดเจตคติรังเกียจ กลุ่มในบริบทของการติดต่อระหว่างกลุ่มเชื้อชาติ (Pettigrew & Tropp, 2006) โดยมีงานวิจัยบางส่วนที่นำมาใช้ ศึกษาเพื่อลดเจตคติทางลบต่อผู้สูงอายุซึ่งให้ผลที่ประสบความสำเร็จเช่นเดียวกัน (Allan & Johnson, 2009; Caspi, 1984; Drury et al., 2016; Meshel & McGlynn, 2004) นอกจากนั้นจากการศึกษาข้อมูลงานวิจัยใน ประเทศไทยที่ผ่านมา พบว่า งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการลดเจตคติทางลบต่อผู้สูงอายุยังมีอย่างจำกัด และยังไม่มียงานใดที่ศึกษาโดยการนำสมมติฐานการติดต่อมาปรับใช้ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงออกแบบ การศึกษาเพื่อให้ทราบถึงผลของการติดต่อระหว่างวัยทั้งแบบโดยตรงและการติดต่อระหว่างวัยแบบขยายที่มีต่อ เจตคติต่อผู้สูงอายุ และศึกษากลไกกระบวนการส่งผลให้มีการส่งผ่านตัวแปรทางจิตวิทยาอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาบทบาทการเป็นตัวแปรส่งผ่านของความวิตกกังวลระหว่างกลุ่ม และความวิตกกังวลต่อการ สูงอายุ ในอิทธิพลของการติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรงต่อเจตคติต่อผู้สูงอายุ
- 2) เพื่อศึกษาบทบาทการเป็นตัวแปรส่งผ่านของความวิตกกังวลระหว่างกลุ่ม ความวิตกกังวลต่อการสูงอายุ และบรรทัดฐานของกลุ่ม ในอิทธิพลของการติดต่อระหว่างวัยแบบขยายต่อเจตคติต่อผู้สูงอายุ

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

เจตคติต่อผู้สูงอายุ (attitudes towards older adults)

เจตคติ เป็นการประเมินของบุคคลต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นเป้าหมายของการประเมินนั้นทั้งในทางบวกหรือทาง ลบ โดยมีพื้นฐานมาจากอารมณ์ ความรู้สึก ปัญญา หรือการรู้คิด โดยเจตคติไม่ใช่แค่อารมณ์ชั่วขณะ (Allport, 1967) เจตคติประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านการรู้คิด (cognition) ด้านความรู้สึก (affection) และ ด้านพฤติกรรม (behavior) เจตคติที่มีพื้นฐานจากความรู้สึก จะเป็นส่วนของการประเมินที่ไม่ได้เกิดจากการ ตรวจสอบอย่างใช้เหตุผล ไม่ได้มาจากข้อเท็จจริง โดยอาจมาจากค่านิยมส่วนบุคคล เจตคติที่มีพื้นฐานจากการรู้คิด

เป็นการประเมินที่ขึ้นอยู่กับความเชื่อ หรือความคิดที่มีต่อเป้าหมายของเจตคติ เป็นการประเมินคุณสมบัติของเป้าหมายในทางบวกหรือลบ อย่างไรก็ตาม เจตคติอาจมีพื้นฐานจากพฤติกรรมได้ เนื่องจากในบางครั้งบุคคลไม่แน่ใจในเจตคติของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเจตคติมีความอ่อนแอ กำกวม หรือหาคำอธิบายไม่ได้ บุคคลจึงต้องอาศัยการสังเกตจากพฤติกรรมของตนเอง (Allport, 1967)

Myers (2010) ได้ให้ความหมายของเจตคติดังเกี่ยวข้องกับกลุ่มไว้ว่าเป็น การประเมินทางลบที่มีต่อกลุ่มอื่น หรือสมาชิกของกลุ่มนั้นที่เกิดขึ้นอย่างมีอคติ ซึ่งเมื่อพิจารณาความหมายตามองค์ประกอบของเจตคติ บุคคลที่มีเจตคติดังเกี่ยวข้องกับกลุ่มจะมีความรู้สึกไม่ชอบ รังเกียจบุคคลหรือกลุ่มที่ต่างจากตน มีการกระทำที่เป็นการเลือกปฏิบัติ และมีความเชื่อทางลบต่อกลุ่มเป้าหมาย เช่นเดียวกับ Brown (2010) ที่เสนอว่าเจตคติดังเกี่ยวข้องกับกลุ่ม เป็นความเชื่อทางลบที่มีต่อกลุ่มอื่นหรือสมาชิกของกลุ่มอื่น ซึ่งเกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึก รวมไปถึงการแสดงออกของพฤติกรรมของบุคคล เมื่อพิจารณาในบริบทของความแตกต่างระหว่างช่วงอายุจึงมีความเป็นไปได้ที่การที่บุคคลรับรู้ว่ามีอายุอยู่คนละกลุ่มกันจะนำไปสู่การเกิดเจตคติดังเกี่ยวข้องกับกลุ่ม สำหรับการวิจัยครั้งนี้เจตคติต่อผู้สูงอายุ หมายถึง แนวโน้มในการตอบสนองต่อผู้สูงอายุซึ่งเป็นผลรวมของการประเมินที่บุคคลมีต่อผู้สูงอายุ โดยพิจารณาจากแนวโน้มการตอบสนองด้านอารมณ์ความรู้สึก ด้านการรู้คิด และด้านพฤติกรรมที่บุคคลมีต่อผู้สูงอายุ

สมมติฐานการติดต่อ (contact hypothesis)

Allport (1954) เสนอว่า การที่บุคคลได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลนอกกลุ่มส่งผลให้เกิดความรู้สึกดี หรือมีเจตคติทางบวกต่อคนนอกกลุ่มมากขึ้น โดยการติดต่อระหว่างกลุ่มในสภาพแวดล้อมที่มีเงื่อนไขที่เหมาะสมจะสามารถช่วยลดอคติหรือเพิ่มเจตคติระหว่างกลุ่มทางบวกได้ โดยทั่วไปแล้ว บุคคลมีแนวโน้มที่จะรับรู้ว่าคุณคนนอกกลุ่มมีความเหมือนกันหรือมีความเชื่อแบบเหมารวม สาเหตุเนื่องจากบุคคลมีโอกาสน้อยกว่าในการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลนอกกลุ่ม แต่เมื่อบุคคลได้ติดต่อระหว่างกลุ่มกันอย่างเท่าเทียม มีเป้าหมายร่วมกัน มีภารกิจเดียวกัน หรือมีการสร้างบรรทัดฐานให้เกิดการยอมรับบางอย่างระหว่างกันขึ้น จะส่งผลให้บุคคลมีข้อมูลเกี่ยวกับคนนอกกลุ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการสร้างความประทับใจ และการไม่ตัดสินคนนอกกลุ่มบนพื้นฐานของความเชื่อแบบเหมารวม จากการศึกษาของ Pettigrew and Tropp (2006) ที่ทำการอภิวเคราะห์ (meta-analysis) จากงานวิจัยกว่า 500 ฉบับ พบว่าสมมติฐานการติดต่อสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง การลดเจตคติดังเกี่ยวข้องกับกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาในบริบทของสังคมที่มีความหลากหลายของช่วงวัยจะพบว่า สมมติฐานการติดต่อสามารถนำมาอธิบายการแบ่งกลุ่มที่เกิดขึ้นจากช่วงวัยได้ โดยจากการศึกษาพบว่าคนที่วัยรุ่นได้มีปฏิสัมพันธ์หรือมีโอกาสในการติดต่ออยู่ร่วมกันกับผู้สูงอายุจะส่งผลให้วัยรุ่นมีเจตคติทางบวกต่อผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น (Allan & Johnson, 2009; Bousfield & Hutchison, 2010; Caspi, 1984; Drury et al., 2016; Henry et al., 2015; Meshel & McGlynn, 2004; Peacock & Talley, 1984; Schwartz & Simmons, 2001; Tam et al., 2006)

การติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรง (direct intergenerational contact)

การติดต่อระหว่างกลุ่มที่เป็นรูปแบบของการติดต่อแบบเผชิญหน้า (face-to-face) ระหว่างสมาชิกต่างกลุ่มเป็นเทคนิคหรือกลยุทธ์ที่สำคัญในการลดเจตคติทางลบระหว่างกลุ่มและเพิ่มความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่ม Caspi (1984) ได้ศึกษาผลของสมมติฐานการติดต่อที่มีต่อเจตคติระหว่างอายุ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีโอกาสใน

การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุมีเจตคติทางบวกต่อกลุ่มผู้สูงอายุมากกว่านักเรียนทั่ว ๆ ไป นอกจากนั้น Meshel and McGlynn (2004) ศึกษาโดยอาศัยสมมติฐานการติดต่อในนักเรียนอายุระหว่าง 11 – 13 ปี จำนวน 63 คน โดยจัดกระทำตัวอย่างใน 3 เงื่อนไข คือ 1) เงื่อนไขการติดต่อระหว่างวัย 2) เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการเรียน และ 3) เงื่อนไขกลุ่มควบคุม พบว่า ตัวอย่างในเงื่อนไขการติดต่อระหว่างวัยมีเจตคติทางบวกต่อผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้จากการศึกษาที่ผ่านพบว่าการติดต่อโดยตรงถูกศึกษาในสองเรื่องคือคุณภาพของการติดต่อและความถี่ของการติดต่อโดย Henry et al. (2015) ได้ศึกษาการติดต่อระหว่างวัยของพนักงานบริษัทชาวเบลเยียม จำนวน 321 คน ผลการศึกษาพบว่าการติดต่อระหว่างวัยที่มีคุณภาพส่งผลให้บุคคลมีอคติต่ออายุลดลง นอกจากนี้ จากการศึกษาถึงคุณภาพในการติดต่อระหว่างวัยที่ส่งผลต่อเจตคติต่อผู้สูงอายุ พบว่า การติดต่อระหว่างวัยจะทำให้เกิดผลลัพธ์ทางบวกก็ต่อเมื่อการติดต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยนั้นเกิดขึ้นในลักษณะที่เป็นมิตรหรือเป็นไปในทิศทางบวก (Bousfield & Hutchison, 2010; Hutchison et al., 2010; Schwartz & Simmons, 2001)

อย่างไรก็ตาม อุปสรรคที่สำคัญต่อการติดต่อระหว่างวัย คือ โอกาสที่วัยรุ่นและผู้สูงอายุจะได้ติดต่อกันอาจไม่ได้มีมากนักในปัจจุบัน (Drury et al., 2016) เนื่องจากธรรมชาติของคนเรามักจะมีแนวโน้มติดต่อบุคคลที่มีลักษณะใกล้เคียงกันกับตนเองในด้านใดด้านหนึ่ง เช่น เชื้อชาติเดียวกัน สีผิวเดียวกัน หรือช่วงอายุเดียวกัน (Crisp & Turner, 2009) สถาบันครอบครัวที่ปัจจุบันเป็นครอบครัวเดี่ยวมากกว่าครอบครัวขยาย รวมทั้งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีส่งผลให้คนส่วนใหญ่มีการติดต่อกับคนช่วงวัยเดียวกัน มากกว่าคนที่ช่วงวัยต่างจากคน (Peacock & Talley, 1984) สมมติฐานการติดต่อถูกตั้งข้อสังเกตว่า จะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อบุคคลมีโอกาสดังกล่าวติดต่อกันเท่านั้น จึงทำให้ต่อมามีผู้ศึกษาสมมติฐานการติดต่อ โดยศึกษาในลักษณะการติดต่อแบบขยาย (Crisp & Turner, 2009)

การติดต่อระหว่างวัยแบบขยาย (extended intergenerational contact)

Wright et al. (1997) ได้เสนอว่าการติดต่อระหว่างวัยนั้นไม่จำเป็นจะต้องเป็นการติดต่อโดยตรงเพียงอย่างเดียว แต่การทราบว่าคุณรู้จักของตนมีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กับคนนอกกลุ่มก็เพียงพอที่จะทำให้คนเราเกิดการเปลี่ยนเจตคติที่มีต่อคนนอกกลุ่ม โดย Wright et al. (1997) เรียกูปแบบนี้ว่า การติดต่อแบบขยาย โดยการติดต่อแบบขยายนี้เป็นการที่บุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มฯ หนึ่งไปมีเพื่อนหรือคนรู้จักเป็นสมาชิกของกลุ่มอื่นๆ ที่ไม่ใช่กลุ่มตนโดยความสัมพันธ์ของทั้งสองคนคือระหว่างคนในกลุ่มและคนนอกกลุ่มดังกล่าวนี้ สามารถทำให้เกิดการแพร่ขยายการมีปฏิสัมพันธ์ไปยังสมาชิกของทั้งสองกลุ่มได้ เพราะต่างได้ทำความรู้จักและติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ผ่านทางเพื่อนของทั้งสองคนที่เป็นทั้งสมาชิกของคนในกลุ่มและคนนอกกลุ่ม เมื่อพิจารณาในบริบทความหลากหลายของช่วงอายุจึงหมายความว่าคนที่วัยรุ่นรับรู้ว่าเป็นเพื่อนของตนในวัยเดียวกันมีการติดต่อปฏิสัมพันธ์ทางบวกกับผู้สูงอายุจะส่งผลให้วัยรุ่นคนนั้นมีเจตคติทางบวกต่อผู้สูงอายุ

จากงานวิจัยในต่างประเทศที่ผ่านมา พบว่า มีนักวิจัยหลายคนให้ความสนใจศึกษาวิจัยเรื่องการติดต่อแบบขยาย และพบผลการวิจัยสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือการติดต่อแบบขยายสามารถทำให้บุคคลเกิดเจตคติทางบวกต่อบุคคลนอกกลุ่มได้จริง (Drury et al., 2016) อย่างไรก็ตาม การศึกษาส่วนใหญ่มักศึกษาในบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเชื้อชาติ หรือชนกลุ่มน้อย (Eller et al., 2012; Gomez et al., 2011; Hutchison

& Rosenthal, 2011; Wright et al., 1997) เช่น Wright et al. (1997) ศึกษาพบว่า เมื่อบุคคลรับรู้ว่ามีสมาชิกคนใดคนหนึ่งในกลุ่มตนมีปฏิสัมพันธ์กับคนนอกกลุ่มจะรายงานว่าตนเองมีเจตคติทางลบต่อคนนอกกลุ่มลดลงและยังมีการติดต่อแบบขยายเพิ่มมากขึ้นเท่าใดเจตคติทางลบต่อคนนอกกลุ่มก็จะลดน้อยลงเท่านั้น สำหรับการนำการติดต่อแบบขยายมาศึกษาในกลุ่มที่มีช่วงอายุต่างกัน พบว่ามีงานของ Drury et al. (2016) เพียงงานเดียวที่ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของการติดต่อระหว่างวัยแบบขยายที่มีต่อเจตคติต่อผู้สูงอายุ โดยผลการศึกษาพบว่า การติดต่อระหว่างวัยแบบขยายส่งผลให้บุคคลมีเจตคติทางบวกต่อผู้สูงอายุ

ตัวแปรส่งผ่าน (mediators)

จากการทบทวนวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ พบว่า การติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรง และการติดต่อระหว่างวัยแบบขยายสามารถช่วยลดเจตคติทางลบต่อผู้สูงอายุได้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงกลไกกระบวนการส่งผลระหว่างการติดต่อระหว่างวัยที่มีต่อเจตคติต่อผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตัวแปรส่งผ่านที่น่าจะมีความเกี่ยวข้องในการส่งผ่านอิทธิพลระหว่างการติดต่อระหว่างวัยกับเจตคติต่อผู้สูงอายุ ดังนี้

ความวิตกกังวลระหว่างกลุ่ม (intergroup anxiety)

ความวิตกกังวลระหว่างกลุ่ม หมายถึง ความรู้สึกทางลบที่มักเกิดขึ้นเมื่อบุคคลต้องติดต่อ พบเจอหรือมีปฏิสัมพันธ์กับคนนอกกลุ่ม ส่งผลให้บุคคลเกิดความกังวลใจว่า เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับคนนอกกลุ่มแล้วตนเองอาจจะถูกปฏิเสธ ถูกทำให้ขวยเขิน หรือถูกเข้าใจผิดได้ ซึ่งความเข้าใจผิดดังกล่าวนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่น่าไปสู่การเกิดเจตคติทางลบที่มีต่อคนนอกกลุ่ม (Plant & Devine, 2003; Stephan & Stephan, 1985) ดังนั้น ความวิตกกังวลระหว่างกลุ่มจึงเป็นตัวแปรที่ทำนายการเกิดเจตคติทางลบที่มีต่อคนนอกกลุ่ม รวมทั้งการหลีกเลี่ยงที่จะเจอคนนอกกลุ่ม (Esses & Dovidio, 2002; Stephan et al., 2000; Hutchison et al., 2010; Tam et al., 2006) งานวิจัยที่ศึกษาสมมติฐานการติดต่อที่ผ่านมาได้ศึกษาความวิตกกังวลระหว่างกลุ่มในฐานะที่เป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างการติดต่อระหว่างกลุ่มกับเจตคติจริงเกี่ยวกับกลุ่ม โดยพบผลการศึกษาสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน คือการติดต่อระหว่างกลุ่มสามารถลดเจตคติจริงเกี่ยวกับกลุ่มโดยส่งผ่านความวิตกกังวลระหว่างกลุ่ม (Crisp & Turner, 2009; Hutchison et al., 2010; Islam & Hewstone, 1993; Tam et al., 2006; Techakesari et al., 2015) โดยการติดต่อระหว่างกลุ่มจะทำให้บุคคลมีความวิตกกังวลระหว่างกลุ่มลดลงและนำไปสู่การมีเจตคติจริงเกี่ยวกับกลุ่มลดลง อย่างไรก็ตามงานวิจัยที่ศึกษากลไกการส่งผลผ่านความวิตกกังวลระหว่างกลุ่มจากการติดต่อระหว่างกลุ่มแบบขยายไปยังเจตคติจริงเกี่ยวกับกลุ่มยังมีจำนวนจำกัด (Drury et al., 2016)

ความวิตกกังวลต่อการสูงวัย (ageing anxiety)

ความวิตกกังวลต่อการสูงวัย หมายถึง การตระหนักและการคาดการณ์ถึงผลลัพธ์ทางลบที่จะเกิดขึ้นกับตนเองเนื่องจากการมีอายุที่เพิ่มมากขึ้น (Lasher & Faulkender, 1993) โดยความวิตกกังวลต่อการสูงวัยประกอบด้วย ความกังวลถึงการสูญเสียความเป็นอิสระ ความสูญเสียความเป็นตัวเอง การสูญเสียศักยภาพและความสามารถบางประการ การสูญเสียเพื่อนสนิท และบุคคลใกล้ชิด กล่าวโดยภาพรวม ความวิตกกังวลต่อการสูงวัยมีความเกี่ยวข้องกับการมีมุมมองทางลบต่ออายุที่เพิ่มมากขึ้น การไม่สามารถเป็นตัวของตัวเองได้ ปัญหาสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมไปถึงการมีชีวิตอยู่ โดยที่ผู้สูงอายุจึงเป็นเสมือนตัวกระตุ้นที่ทำให้บุคคลที่อายุน้อยกว่า

นึกถึงอนาคตของตนเมื่ออายุมากขึ้น (Drury et al., 2016; Greenberg et al., 2002) ความวิตกกังวลต่อการสูงวัยสามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎี Terror Management Theory (TMT) ที่กล่าวว่า บุคคลมีความวิตกกังวล มีความกลัวความตาย และมีความตระหนักรู้ในเรื่องความตายของตนเอง ดังนั้นบุคคลจึงพยายามหลีกเลี่ยงการมีปฏิสัมพันธ์กับคนที่ทำให้นึกถึงความตาย หรือการที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ หรือบุคคลที่ทำให้ต้องระลึกถึงความตาย เมื่อบุคคลมีความวิตกกังวลต่อการสูงวัย บุคคลจึงหลีกเลี่ยงไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับผู้ที่สูงวัย เนื่องจากผู้สูงวัยเป็นกลุ่มบุคคลที่กระตุ้นให้บุคคลนึกถึงความตายโดยตรง กล่าวโดยสรุป ความวิตกกังวลเกี่ยวกับความตายจึงมีบทบาทสำคัญต่อการเกิดเจตคติทางลบต่อกลุ่มผู้สูงวัย (Chonody et al., 2014)

ผลการวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ความวิตกกังวลต่อการสูงวัยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติทางลบที่มีต่อผู้สูงวัย และการเกิดอคติระหว่างกลุ่มอายุ (Allan & Johnson, 2009; Allan et al., 2014; Drury et al., 2016; Harris & Dollinger, 2001) และพบผลการวิจัยว่า การติดต่อระหว่างวัยสามารถลดอคติระหว่างกลุ่มอายุ หรือเจตคติทางลบต่อผู้สูงวัยโดยส่งผลผ่านการลดความวิตกกังวลต่อการสูงวัย (Allan & Johnson, 2009; Allan et al., 2014; Drury et al., 2016, การศึกษาที่ 2) อย่างไรก็ตามผลการวิจัยบางส่วนพบว่าความวิตกกังวลต่อการสูงวัยไม่ได้มีบทบาทเป็นตัวแปรส่งผ่านในการการส่งผลของการติดต่อระหว่างวัยในการลดอคติระหว่างกลุ่มอายุหรือเจตคติทางลบต่อผู้สูงวัย (Bousfield & Hutchison, 2010; Drury et al., 2016, การศึกษาที่ 3) ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นนี้ยิ่งขึ้น

บรรทัดฐานของกลุ่ม (ingroup norms)

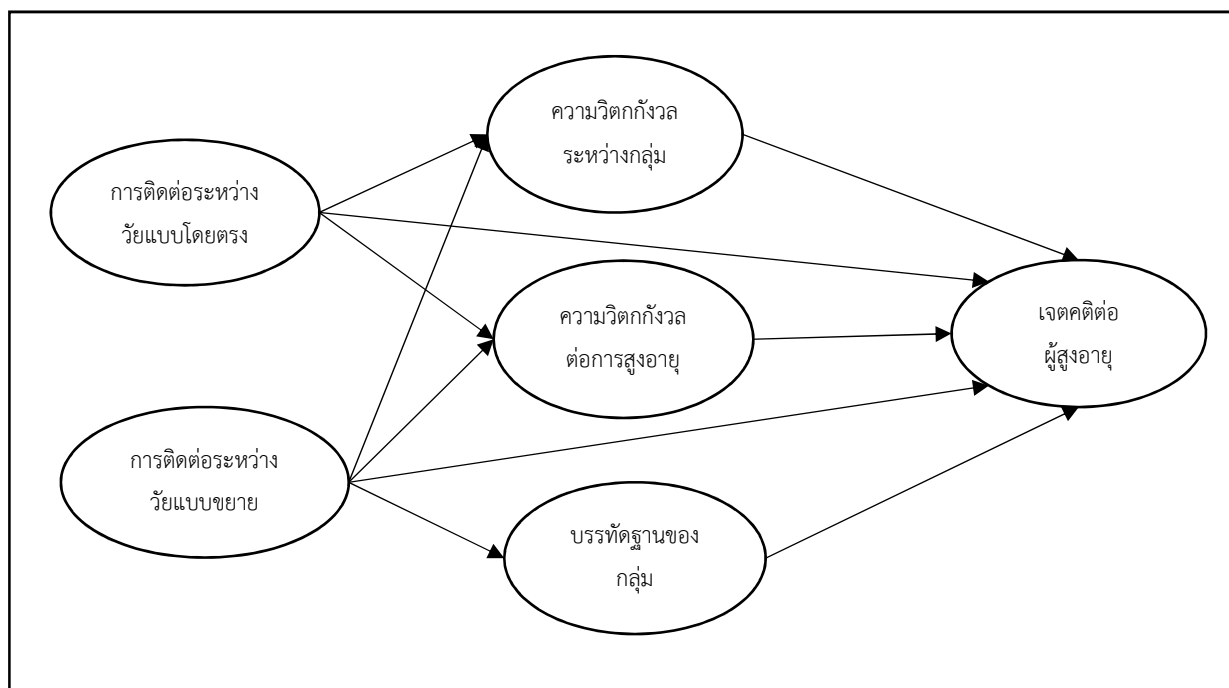
บรรทัดฐานของกลุ่ม หมายถึง ความเข้าใจที่มีร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่มเกี่ยวกับการกระทำ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมที่กลุ่มคิดว่าเหมาะสม ดังนั้น บรรทัดฐานของกลุ่มจึงมีผลต่อการกำหนดมาตรฐานความคิด การกระทำ พฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม โดยหากบุคคลทราบว่าสมาชิกในกลุ่มมีความสัมพันธ์หรือมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับคนนอกกลุ่มจะสามารถเพิ่มระดับการยอมรับคนนอกกลุ่มได้ (Cialdini et al., 1991; Jasinskaja-Lahti et al., 2011)

Wright et al. (1997) เสนอว่า บรรทัดฐานของกลุ่มเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญและมีบทบาทสำคัญในกระบวนการการติดต่อแบบขยาย กล่าวคือ การที่บุคคลรับรู้ว่ามีสมาชิกในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ทางบวกกับคนนอกกลุ่มสามารถเพิ่มการยอมรับที่บุคคลมีต่อคนนอกกลุ่ม รวมทั้งการทำให้เกิดความคุ้นเคย จากผลการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า การติดต่อแบบขยายส่งผลต่อการลดเจตคติเชิงลบต่อกลุ่มโดยส่งผลผ่านการรับรู้บรรทัดฐานของกลุ่ม (Cameron et al., 2011; De Tezanos-Pinto et al., 2010; Drury et al., 2016, การศึกษาที่ 3; Turner et al., 2008)

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษากลไกการส่งผลของการติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรงและการติดต่อระหว่างวัยแบบขยายไปยังเจตคติต่อผู้สูงวัย โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตและนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากกฎแห่งความชัดเจน (rule of thumb) ตามที่ Kline (2011) ได้เสนอให้ใช้กลุ่มตัวอย่าง 10 - 20 คน ต่อ 1 พารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่า ในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่าต่อโมเดลเท่ากับ 29 พารามิเตอร์ จำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมจึงอยู่ระหว่าง 290 - 580 คน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ได้จากการสุ่มแบบตัวอย่างแบบง่าย จำนวน 554 คน โดยมีอายุระหว่าง 18-25 มีอายุเฉลี่ย 20.72 ปี ($SD = 1.46$) เป็นผู้หญิงจำนวนร้อยละ 66.2 และผู้ชายจำนวนร้อยละ 33.8

การคัดเลือกอาสาสมัครเพื่อร่วมเป็นกลุ่มตัวอย่าง

1. เกณฑ์การคัดเลือกอาสาสมัครฯ (Inclusion criteria) มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป เป็นนิสิต/นักศึกษาระดับปริญญาตรี ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หรือมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หรือมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ สามารถอ่าน ฟัง เขียนภาษาไทยได้ และยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

2. เกณฑ์การคัดออกอาสาสมัครฯ (Exclusion criteria) ไม่สมัครใจให้ข้อมูล ไม่อยู่ในช่วงเวลาเก็บข้อมูล

3. เกณฑ์การถอนตัวอาสาสมัครฯ (Withdrawal criteria for individual participants) อาสาสมัครฯ ตัดสินใจออกจากโครงการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. มาตรการวัดการติดต่อกันระหว่างวัยแบบโดยตรง ซึ่งแบ่งองค์ประกอบออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านความถี่ของการติดต่อกันระหว่างวัย จำนวน 3 ข้อ ตัวอย่างข้อคำถาม เช่น ฉันได้ติดต่อกับผู้สูงอายุบ่อยเพียงใด เป็นมาตรฐานค่าแบบลิเคิร์ต 7 ช่วง ตั้งแต่ 1 คือไม่เคยเลย จนถึง 7 คือบ่อยมาก และด้านคุณภาพการติดต่อกันระหว่างวัย จำนวน 6 ข้อ เป็นมาตรจำแนกความหมาย (semantic differential scale) ซึ่งเป็นคำคุณศัพท์คู่ตรงข้าม เช่น ไม่น่าพอใจ-น่าพอใจ เป็นมาตรวัดแบบ 7 ช่วงคะแนน ให้คะแนนจาก 1 ถึง 7 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคโดยรวม เท่ากับ .88

2. มาตรการวัดการติดต่อกันระหว่างวัยแบบขยาย ผู้วิจัยใช้มาตรการวัดการติดต่อกันระหว่างวัยแบบขยายที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดของ Wright et al. (1997) จำนวน 4 ข้อ ตัวอย่างข้อคำถาม เช่น จำนวนญาติพี่น้องที่มีอายุในช่วงวัยเดียวกับฉันที่ยินดีติดต่อกันกับผู้สูงอายุ เป็นมาตรฐานค่าแบบลิเคิร์ต 7 ช่วง ตั้งแต่ 1 คือไม่มีเลย จนถึง 7 คือหลายคน ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคโดยรวม เท่ากับ .73

3. มาตรการวัดความวิตกกังวลระหว่างกลุ่ม ผู้วิจัยใช้มาตรการวัดความวิตกกังวลระหว่างกลุ่มที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดของ Plant and Devine (2003) จำนวน 12 ข้อ โดยผู้ตอบนึกถึงเหตุการณ์ที่จะต้องติดต่อหรือพบปะผู้สูงอายุ แล้วประเมินระดับความรู้สึกต่างๆที่เกี่ยวข้องกับความวิตกกังวล เช่น เกร็ง ลำบากใจ อึดอัด เป็นมาตรฐานค่าแบบลิเคิร์ต 7 ช่วง ตั้งแต่ 1 คือระดับน้อยที่สุด จนถึง 7 คือระดับมากที่สุด ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคโดยรวม เท่ากับ .88

4. มาตรการวัดความวิตกกังวลต่อการสูงอายุ ผู้วิจัยใช้มาตรการวัดความวิตกกังวลต่อการสูงอายุที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดของ Lasher and Faulkender (1993) จำนวน 10 ข้อ ตัวอย่างข้อคำถาม เช่น ฉันกังวลใจว่าเมื่อฉันเป็นผู้สูงอายุ ฉันจะต้องพึ่งพิงผู้อื่น เป็นมาตรฐานค่าแบบลิเคิร์ต 7 ช่วง ตั้งแต่ 1 คือระดับน้อยที่สุด จนถึง 7 คือระดับมากที่สุด ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคโดยรวม เท่ากับ .79

5. มาตรการวัดบรรทัดฐานของกลุ่ม ผู้วิจัยใช้มาตรการวัดบรรทัดฐานของกลุ่มที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดของ Cialdini et al. (1991) จำนวน 8 ข้อ ตัวอย่างข้อคำถาม เช่น ส่วนมากคนที่อายุในช่วงวัยเดียวกับฉันมองว่าการมีผู้สูงอายุเป็นเพื่อนเป็นเรื่องดี เป็นมาตรฐานค่าแบบลิเคิร์ต 7 ช่วง ตั้งแต่ 1 คือระดับน้อยที่สุด จนถึง 7 คือระดับมากที่สุด ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคโดยรวม เท่ากับ .86

6. มาตรการวัดเจตคติต่อผู้สูงอายุซึ่งแบ่งองค์ประกอบออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้สึก ด้านการรู้คิด และด้านพฤติกรรม จำนวนด้านละ 8 ข้อ รวมจำนวนทั้งหมด 24 ข้อ โดยด้านความรู้สึกเป็นมาตรจำแนกความหมาย (semantic differential scale) ซึ่งเป็นคำคุณศัพท์คู่ตรงข้าม เช่น อบอุ่น-เย็นชา เป็นมาตรวัดแบบ 7 ช่วงคะแนน ให้คะแนนจาก 1 ถึง 7 ส่วนด้านการรู้คิดและด้านพฤติกรรม ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากแนวคิดของ Rupp et al. (2005) เป็นมาตรฐานค่าแบบลิเคิร์ต 7 ช่วง ตั้งแต่ 1 คือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จนถึง 7 คือเห็นด้วยอย่างยิ่ง ตัวอย่างข้อคำถามด้านการรู้คิด เช่น ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ทันสมัย ตัวอย่างข้อคำถามด้านพฤติกรรม เช่น ฉันหลีกเลี่ยงที่จะต้องพบปะพูดคุยกับผู้สูงอายุ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคโดยรวม เท่ากับ .88

ข้อคำถามในมาตรวัดทุกฉบับได้ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item-objective congruence: IOC) จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC มากกว่า 0.5

การเก็บรวบรวมข้อมูลและจริยธรรมในการวิจัย

หลังจากได้รับเอกสารรับรอง (Certificate of Exemption: COE) จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เลขที่ COE No. COE62/014 ผู้วิจัยติดต่อขออนุญาตอาจารย์ผู้สอนในแต่ละสถาบันเพื่อประชาสัมพันธ์ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล และให้ผู้ร่วมการวิจัยที่สมัครใจเข้าร่วมการวิจัยตอบมาตรวัดผ่านกูเกิลฟอร์ม (google form)

ผลการวิจัย

โมเดลการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 9 ตัวแปร ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติบรรยาย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความวิตกกังวลระหว่างกลุ่มอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย ($M = 3.22, SD = 0.90$) ความวิตกกังวลต่อการสูงอายุน้อยอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 4.31, SD = 0.93$) บรรทัดฐานของกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 4.42, SD = 0.96$) เจตคติด้านอารมณ์ความรู้สึกมีทิศทางบวกอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($M = 5.15, SD = 0.96$) เจตคติด้านการรู้คิดมีทิศทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.99, SD = 0.77$) เจตคติด้านพฤติกรรมมีทิศทางบวกอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($M = 5.11, SD = 0.93$) การติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรงด้านความถี่ของการติดต่อระหว่างวัยอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 4.25, SD = 1.65$) การติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรงด้านคุณภาพการติดต่อระหว่างวัยอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($M = 5.03, SD = 1.04$) และการติดต่อระหว่างวัยแบบขยายอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.59, SD = 1.17$)

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในงานวิจัยครั้งนี้ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันอยู่ระหว่าง -.51 ถึง .57 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างเจตคติด้านอารมณ์ความรู้สึกกับความวิตกกังวลระหว่างกลุ่มมีค่าต่ำที่สุด และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างเจตคติด้านพฤติกรรมกับเจตคติด้านอารมณ์ความรู้สึก มีค่าสูงสุด รองลงมาคือค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างคุณภาพการติดต่อระหว่างวัยกับเจตคติด้านอารมณ์ความรู้สึก

เมื่อวิเคราะห์สถิติ Bartlett's test of sphericity พบว่ามีค่าเท่ากับ 1130.41 ($p < .001$) แสดงว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีไกเซอร์-ไมเยอร์-ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy) ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 ($KMO = .80$) รายละเอียดดังตาราง 1 แสดงว่าข้อมูลชุดนี้มีความสัมพันธ์กันมาก เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ขั้นต่อไป

ตารางที่ 1 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรตัวแปรสังเกตได้ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปรสังเกตได้

ตัวแปรสังเกตได้	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. ความวิตกกังวลระหว่างกลุ่ม	(.88)								
2. ความวิตกกังวลต่อการสูงอายุน	.23***	(.79)							
3. บรรทัดฐานของกลุ่ม	-.25***	.02	(.86)						
4. เจตคติด้านอารมณ์ความรู้สึก	-.51***	-.06	.37***	(.91)					
5. เจตคติด้านการรู้จัก	-.35***	-.17	.20***	.35***	(.61)				
6. เจตคติด้านพฤติกรรม	-.43***	-.03	.35***	.57***	.35***	(.83)			
7. การติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรงด้านความถี่ของการติดต่อระหว่างวัย	-.21***	-.01	.21***	.27***	.09*	.21***	(.95)		
8. การติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรงด้านคุณภาพการติดต่อระหว่างวัย	-.41***	-.10*	.31***	.52***	.24***	.40***	.46***	(.86)	
9. การติดต่อระหว่างวัยแบบขยาย	-.13**	.02	.33***	.19***	.11**	.03	.30***	.27***	(.73)
M	3.22	4.31	4.42	5.15	3.99	5.11	4.25	5.03	3.59
SD	0.90	0.93	0.96	0.96	0.77	0.93	1.65	1.04	1.17
Min	1.08	1.30	1.00	1.13	1.25	3.13	1.00	1.83	1.00
Max	6.83	6.90	7.00	7.00	6.25	7.00	7.00	7.00	7.00
ระดับคะแนนเฉลี่ย	ค่อนข้างน้อย	ปานกลาง	ปานกลาง	ค่อนข้างสูง	ปานกลาง	ค่อนข้างสูง	ปานกลาง	ค่อนข้างสูง	ปานกลาง
ช่วงคะแนน	1-7	1-7	1-7	1-7	1-7	1-7	1-7	1-7	1-7

หมายเหตุ: n=554 , * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy = .80

Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi-square = 1130.41***, $df = 36$

ตัวเลขในวงเล็บแนวทแยง คือ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

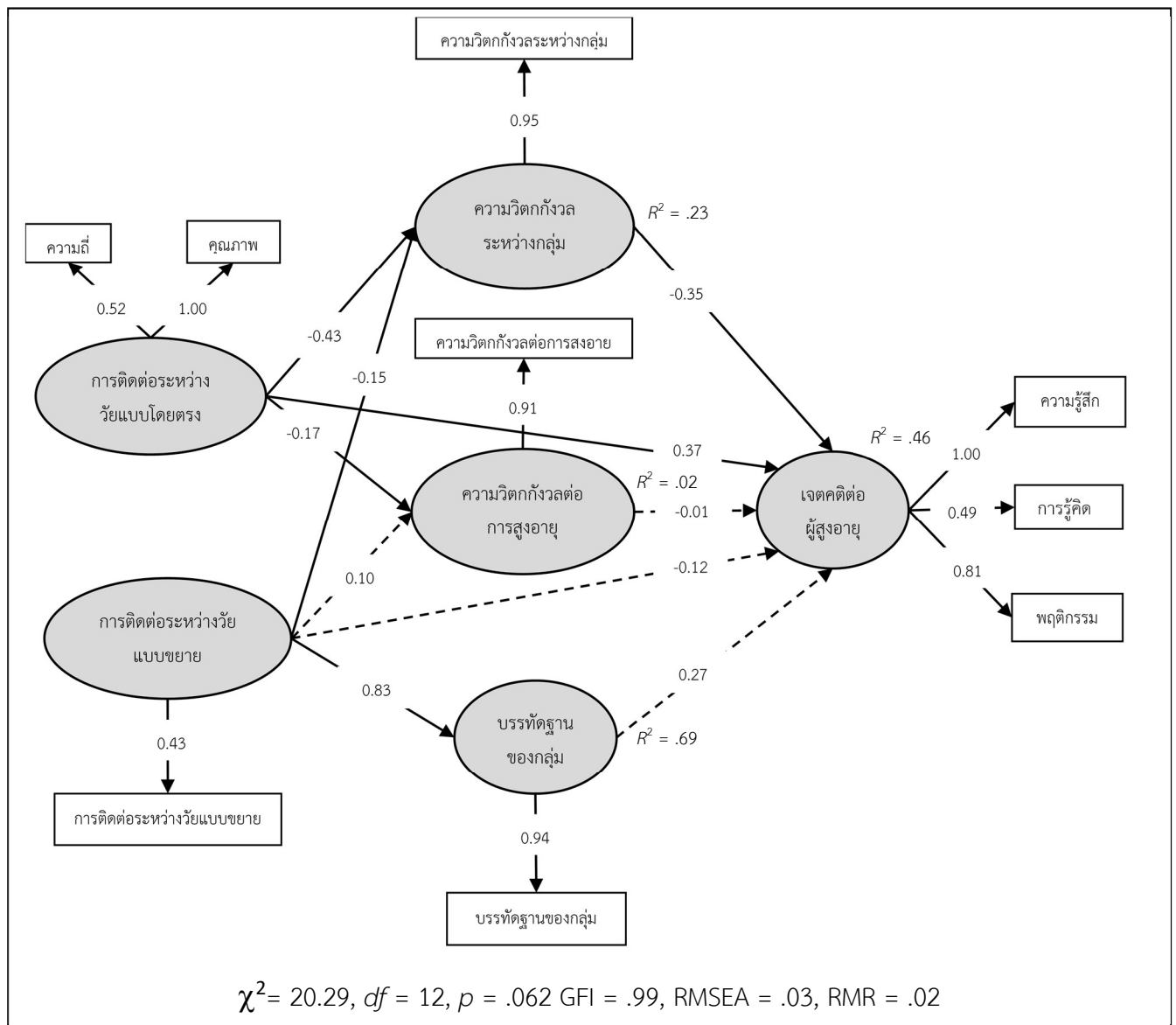
การวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุของการติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรงและการติดต่อระหว่างวัยแบบขยายต่อเจตคติต่อผู้สูงอายุ ด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง พบว่าภายหลังการปรับแก้โดยอนุโลมให้ความคลาดเคลื่อนของตัวแปรสังเกตได้สามารถสัมพันธ์กันได้ ผลปรากฏว่า โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์พอสมควร โดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ซึ่งมีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 20.29$, $df = 12$, $p = .062$) อีกทั้งดัชนีวัดระดับความกลมกลืน ($GFI = .99$) ที่มีค่าเข้าใกล้หนึ่ง และค่าประมาณของรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสอง ($RMSEA = .03$) รวมถึงค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ ($RMR = .02$) ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ศูนย์ ดังภาพประกอบ 2

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลระหว่างกลุ่ม ความวิตกกังวลต่อการสูงอายุ บรรทัดฐานของกลุ่ม และเจตคติต่อผู้สูงอายุ พบว่า ความวิตกกังวลระหว่างกลุ่มได้รับอิทธิพลทางตรงจากการติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรงโดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ $-.43$ ($p < .01$) และได้รับอิทธิพลทางตรงจากการติดต่อระหว่างวัยแบบขยายโดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ $-.15$ ($p < .05$) ความวิตกกังวลต่อการสูงอายุได้รับอิทธิพลทางตรงจากการติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรงโดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ $-.17$ ($p < .05$) แต่ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการติดต่อระหว่างวัยแบบขยายอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ บรรทัดฐานของกลุ่มได้รับอิทธิพลทางตรงจากการติดต่อระหว่างวัยแบบขยายโดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ $.83$ ($p < .01$)

เจตคติต่อผู้สูงอายุได้รับอิทธิพลทางตรงจากการติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรง และความวิตกกังวลระหว่างกลุ่มโดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ $.37$ และ $-.35$ ($p < .01$) ตามลำดับ แต่ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการติดต่อระหว่างวัยแบบขยาย ความวิตกกังวลต่อการสูงอายุ และบรรทัดฐานของกลุ่มอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ เจตคติต่อผู้สูงอายุได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรง ผ่านความวิตกกังวลระหว่างกลุ่ม และความวิตกกังวลต่อการสูงอายุ โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ $.15$ ($p < .01$) แต่ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการติดต่อระหว่างวัยแบบขยาย ผ่านความวิตกกังวลระหว่างกลุ่ม ความวิตกกังวลต่อการสูงอายุ และบรรทัดฐานของกลุ่มอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังภาพประกอบ 2

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของสมการโครงสร้างตัวแปรแฝงภายในความวิตกกังวลระหว่างกลุ่ม พบว่ามีค่าเท่ากับ $.23$ แสดงว่าการติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรงและการติดต่อระหว่างวัยแบบขยายสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความวิตกกังวลระหว่างกลุ่มได้ร้อยละ 23 ตัวแปรความวิตกกังวลต่อการสูงอายุมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ เท่ากับ $.02$ แสดงว่าการติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรงและการติดต่อระหว่างวัยแบบขยาย สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความวิตกกังวลต่อการสูงอายุได้ร้อยละ 2 ตัวแปรบรรทัดฐานของกลุ่ม มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ เท่ากับ $.69$ แสดงว่าการติดต่อระหว่างวัยแบบขยาย สามารถอธิบายความแปรปรวนของบรรทัดฐานของกลุ่มได้ร้อยละ 69 และสุดท้ายตัวแปรเจตคติต่อผู้สูงอายุ มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ เท่ากับ $.46$ แสดงว่าตัวแปรในโมเดลซึ่งประกอบด้วยการติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรง การติดต่อระหว่างวัยแบบขยาย ความวิตกกังวลระหว่างกลุ่ม ความวิตกกังวลต่อการสูงอายุ และบรรทัดฐานของกลุ่ม สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของเจตคติต่อผู้สูงอายุได้ร้อยละ 46 ดังตาราง 2

ภาพประกอบ 2 โมเดลอิทธิพลเชิงสาเหตุของการติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรงและการติดต่อระหว่างวัยแบบขยายต่อเจตคติต่อผู้สูงอายุ

ตาราง 2 ค่าสถิติการวิเคราะห์หือทธิพลทางตรงและทางอ้อมของโมเดลหือทธิพลเชิงสาเหตุของการติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรงและการติดต่อระหว่างวัยแบบขยายต่อเจตคติต่อผู้สูงอายุ

ตัวแปร สาเหตุ	ตัวแปรผล												
	ความวิตกกังวล ระหว่างกลุ่ม			ความวิตกกังวล ต่อการสูงอายุ			บรรทัดฐานของกลุ่ม			เจตคติต่อผู้สูงอายุ			
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	
การติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรง	<i>b</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	0.37**	0.15**	0.52**	
	<i>SE</i>	0.43**	-	0.43**	0.17*	-	0.17*	-	-	(0.08)	(0.03)	(0.08)	
	<i>t</i>	(0.07)	-	(007)	(0.07)	-	(0.07)	-	-	4.81	5.45	6.12	
	β	-5.69	-	-5.69	-2.55	-	-2.55	-	-	0.41	0.17	0.58	
		-0.40		-0.40	-0.16		-0.16						
การติดต่อระหว่างวัยแบบขยาย	<i>b</i>	-0.15*	-	-0.15*	0.10	-	0.10	0.83**	-	0.83**	-0.12	0.27	0.15
	<i>SE</i>	(0.06)	-	(0.06)	(0.07)	-	(0.07)	(0.12)	-	(0.12)	(0.24)	(0.17)	(0.11)
	<i>t</i>	-2.35	-	-2.35	1.43	-	1.43	6.67	-	6.67	-0.50	1.62	1.44
	β	-0.15	-	-0.15	0.10	-	0.10	0.83	-	0.83	-0.15	0.33	0.18
ความวิตกกังวลระหว่างกลุ่ม	<i>b</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	0.35**	-	0.35**	
	<i>SE</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	(0.04)	-	(0.04)	
	<i>t</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-7.87	-	-7.87	
	β	-	-	-	-	-	-	-	-	-0.42	-	-0.42	
ความวิตกกังวลต่อการสูงอายุ	<i>b</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-0.01	-	-0.01	
	<i>SE</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	(0.04)	-	(0.04)	
	<i>t</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-0.23	-	-0.23	
	β	-	-	-	-	-	-	-	-	-0.01	-	-0.01	
บรรทัดฐานของกลุ่ม	<i>b</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	0.27	-	0.27	
	<i>SE</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	(0.19)	-	(0.19)	
	<i>t</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	1.38	-	1.38	
	β	-	-	-	-	-	-	-	-	0.32	-	0.32	
<i>R</i> ²		.23			.02			.69			.46		

$$\chi^2 = 20.29, df = 12, p = .062, GFI = .99, RMSEA = .03, RMR = .02$$

หมายเหตุ n=554, * $p < .05$. ** $p < .01$

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรงและการติดต่อระหว่างวัยแบบขยายต่อเจตคติต่อผู้สูงอายุและศึกษากลไกการส่งผลของการติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรงและแบบขยายไปยังเจตคติต่อผู้สูงอายุ โดยมีสมมติฐานว่าการติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรงและการติดต่อระหว่างวัยแบบขยายส่งผลต่อเจตคติต่อผู้สูงอายุ โดยส่งผลผ่านความวิตกกังวลระหว่างกลุ่ม ความวิตกกังวลต่อการสูงอายุ และบรรทัดฐานของกลุ่ม ผลการศึกษาค้นหานี้สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้บางส่วน

ผลการศึกษาพบว่าอิทธิพลของการติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรงส่งผลต่อเจตคติต่อผู้สูงอายุ โดยส่งผลผ่านความวิตกกังวลระหว่างกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตที่พบว่าการที่บุคคลได้ติดต่อระหว่างกลุ่มโดยตรงจะส่งผลให้มีเจตคติทางบวกหรือลดอคติโดยส่งผลผ่านความวิตกกังวลระหว่างกลุ่ม (Crisp & Turner, 2009; Hutchison et al., 2010; Tam et al., 2006; Techakesari et al., 2015) โดยผลที่เกิดขึ้นอาจเกิดจากการที่บุคคลได้มีโอกาสติดต่อปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับผู้สูงอายุ จะช่วยให้บุคคลเกิดความคุ้นเคย และเข้าใจผู้สูงอายุมากขึ้น รวมไปถึงเกิดความมั่นใจ จึงลดความประหม่า ความกังวลที่จะเกิดขึ้นในการติดต่อปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุส่งผลให้มีเจตคติทางบวกต่อผู้สูงอายุ และเมื่อพิจารณาตัวแปรการติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรงจะพบว่าตัวแปรด้านคุณภาพในการติดต่อระหว่างวัยมีน้ำหนักมากกว่าด้านความถี่ในการติดต่อระหว่างวัยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา (Bousfield & Hutchison, 2010; Hutchison et al., 2010; Schwartz & Simmons, 2001) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความถี่ในการติดต่อระหว่างวัยอาจจะไม่เพียงพอที่จะทำให้บุคคลเกิดเจตคติทางบวกต่อผู้สูงอายุได้ แต่สิ่งที่สำคัญคือคุณภาพหรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการติดต่อระหว่างวัย ซึ่งจะส่งผลให้บุคคลเกิดความรู้สึก จดจำ และสะสมเป็นประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดเป็นเจตคติต่อผู้สูงอายุ

อย่างไรก็ตามผลการศึกษาพบว่าความวิตกกังวลต่อการสูงวัยไม่ได้มีบทบาทเป็นตัวแปรส่งผ่านในอิทธิพลของการติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรงต่อเจตคติต่อผู้สูงอายุ ซึ่งไม่สอดคล้องกับการงานวิจัยที่ผ่านมาที่พบว่าการติดต่อระหว่างกลุ่มสามารถลดอคติระหว่างกลุ่มอายุ หรือเจตคติทางลบต่อผู้สูงอายุโดยส่งผลผ่านการลดความวิตกกังวลต่อการสูงวัย (Allan & Johnson, 2009; Allan et al., 2014; Drury et al., 2016, การศึกษาที่2) จากการศึกษางานวิจัยในอดีตพบว่างานวิจัยที่ศึกษาบทบาทการเป็นตัวแปรส่งผ่านของความวิตกกังวลต่อการสูงวัยยังไม่ได้ข้อสรุปที่ชัดเจน เนื่องจากมีงานวิจัยบางส่วนไม่พบว่าความวิตกกังวลต่อการสูงวัยเป็นตัวแปรส่งผ่านในอิทธิพลดังกล่าว (Bousfield & Hutchison, 2010; Drury et al., 2016, การศึกษาที่ 3) ซึ่งอาจสามารถอธิบายเหตุผลได้ว่าตัวแปรความวิตกกังวลต่อการสูงวัยมีความเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะหรือบุคลิกภาพของบุคคลค่อนข้างสูง ดังการศึกษาของ Harris and Dollinger (2003) ที่พบว่าบุคลิกภาพแบบหวั่นไหว (neuroticism) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับความวิตกกังวลต่อการสูงวัย ดังนั้นการที่ความวิตกกังวลต่อการสูงวัยจะส่งผลให้บุคคลเกิดความรู้สึกทางลบ หรือเจตคติทางลบต่อผู้สูงอายุนั้นน่าจะพบในบุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบหวั่นไหว (neuroticism) ในระดับสูง ดังนั้นในการศึกษาค้นหานี้ต่อไปจึงอาจนำตัวแปรบุคลิกภาพมาศึกษาบทบาทการเป็นตัวแปรกำกับในอิทธิพลของความวิตกกังวลต่อการสูงวัยต่อเจตคติต่อผู้สูงวัย

สำหรับการติดต่อระหว่างวัยแบบขยาย ผลการศึกษาพบว่า การติดต่อระหว่างวัยแบบขยายส่งผลต่อเจตคติต่อผู้สูงอายุ โดยส่งผ่านความวิตกกังวลระหว่างกลุ่ม ความวิตกกังวลต่อการสูงอายุและบรรทัดฐานของกลุ่มอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา (Cameron et al., 2011; De Tezanos-Pinto et al., 2010; Drury et al., 2016; Turner et al., 2008) ทั้งนี้ อาจเกิดจากการที่ การศึกษาครั้งนี้ การติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรง และการติดต่อระหว่างวัยแบบขยายมาวิเคราะห์ร่วมกันในหนึ่งโมเดล ซึ่งการติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรงเปรียบเสมือนประสบการณ์ตรงซึ่งย่อมจะมีน้ำหนักมากกว่าคำบอกเล่าหรือประสบการณ์ทางอ้อมที่ได้จากผู้อื่น อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้พบว่า การติดต่อระหว่างวัยแบบขยายมีอิทธิพลต่อความวิตกกังวลระหว่างกลุ่ม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการที่บุคคลทราบว่าคนรู้จักของตนมีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุสามารถทำให้ความรู้สึกกังวลของตนที่จะต้องพบเจอติดต่อกับผู้สูงอายุลดลงได้ นอกจากนี้ยังพบว่า การติดต่อระหว่างวัยแบบขยายมีอิทธิพลต่อบรรทัดฐานของกลุ่ม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการที่บุคคลทราบว่าคนรู้จักของตนมีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุนั้นทำให้บุคคลนำข้อมูลดังกล่าวไปเป็นข้อมูลในการรับรู้บรรทัดฐานของกลุ่มหรือบุคคลรอบตัวที่มีต่อผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการศึกษา พบว่าการติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรงส่งผลทางบวกต่อเจตคติต่อผู้สูงอายุ โดยเมื่อพิจารณาตัวแปรการติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรง พบว่าด้านคุณภาพการติดต่อระหว่างวัย มีค่าน้ำหนักมากกว่าด้านความถี่ในการติดต่อระหว่างวัย ดังนั้นในการออกแบบกิจกรรมหรือโปรแกรมเพื่อส่งเสริมให้บุคคลเกิดเจตคติทางบวกต่อผู้สูงอายุจึงควรให้ความสำคัญในการสร้างให้เกิดการติดต่อหรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยที่มีคุณภาพหรือเป็นไปในทิศทางบวก มากกว่าจะเน้นจำนวนครั้งของการติดต่อหรือปฏิสัมพันธ์

2. ผลการศึกษา พบว่าการติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรงส่งผลทางบวกต่อเจตคติต่อผู้สูงอายุ โดยส่งผ่านความวิตกกังวลระหว่างกลุ่ม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวแปรดังกล่าวมีความสำคัญต่อเจตคติต่อผู้สูงอายุ ดังนั้นในการออกแบบกิจกรรมหรือโปรแกรมเพื่อส่งเสริมให้บุคคลเกิดเจตคติทางบวกต่อผู้สูงอายุ จึงจำเป็นต้องออกแบบเพื่อช่วยลดความกังวลใจของบุคคลเมื่อจะต้องติดต่อหรือมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างมีอายุอยู่ในช่วงวัยรุ่น ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาเพิ่มเติมในกลุ่มตัวอย่างช่วงวัยอื่น เช่น วัยผู้ใหญ่วัยกลางคน เนื่องจากประสบการณ์ของบุคคลที่ผ่านมามีผลต่อเจตคติของบุคคล การศึกษาในกลุ่มตัวอย่างวัยอื่นอาจทำให้ทราบอิทธิพลของการติดต่อระหว่างวัยต่อเจตคติต่อผู้สูงอายุที่แตกต่างจากการศึกษาครั้งนี้

2. การศึกษาครั้งนี้พบว่าความวิตกกังวลต่อการสูงวัยไม่เป็นตัวแปรส่งผ่านโดยอาจมีสาเหตุมาจากการที่ความวิตกกังวลต่อการสูงวัยมีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพค่อนข้างสูง ดังการศึกษาของ Harris and Dollinger

(2003) ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปจึงอาจศึกษาบทบาทการเป็นตัวแปรกำกับของบุคลิกภาพในอิทธิพลของความวิตกกังวลต่อการสูงวัยต่อเจตคติต่อผู้สูงวัย

3. การศึกษาครั้งต่อไปอาจออกแบบการทดลองเพื่อทดสอบอิทธิพลของการติดต่อระหว่างวัยแบบโดยตรงและการติดต่อระหว่างวัยแบบขยายที่ส่งผลต่อเจตคติต่อผู้สูงอายุ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาวิธีการแทรกแซงเพื่อเพิ่มเจตคติทางบวกต่อผู้สูงอายุ

จริยธรรมในการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ได้รับใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เลขที่ COE No. COE62/014

เอกสารอ้างอิง

- Allan, L. J., & Johnson, J. A. (2009). Undergraduate attitudes toward the elderly: The role of knowledge, contact and aging anxiety. *Educational Gerontology*, 35(1), 1-14.
<http://doi:10.1080/03601270802299780>
- Allan, L. J., Johnson, J. A., & Emerson, S. D. (2014). The role of individual difference variables in ageism. *Personality and Individual Differences*, 59, 32-37.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2013.10.027>
- Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Cambridge, MA: Perseus Books.
- Allport, G. W. (1967). *Reading in attitude theory and measurement*. New York: John Willey & Sons.
- Bousfield, C., & Hutchison, P. (2010). Contact, anxiety, and young people's attitudes and behavioral intentions towards the elderly. *Educational Gerontology*, 36(6), 451-466.
<https://doi:10.1080/03601270903324362>
- Brown, R. J. (2010). *Prejudice: Its social psychology* (2nd ed.). New York: Wiley & Sons.
- Cameron, L., Rutland, A., Hossain, R., & Petley, R. (2011). When and why does extended contact work? The role of high quality direct contact and group norms in the development of positive ethnic intergroup attitudes amongst children. *Group Processes & Intergroup Relations*, 14(2), 193-206. <https://doi.org/10.1177/1368430210390535>
- Caspi, A. (1984). Contact hypothesis and inter-age attitudes: A field-study of cross-age contact. *Social Psychology Quarterly*, 47(1), 74-80. <https://doi.org/10.2307/3033890>

- Chonody, J. M., Webb, S. N., Ranzijn, R., & Bryan, J. (2014). Working with older adults: Predictors of attitudes towards ageing in psychology and social work students, faculty, and practitioners. *Australian Psychologist*, 49(6), 374-383. <https://doi:10.1111/ap.12056>
- Cialdini, R. B., Kallgren, C. A., & Reno, R. R. (1991). A focus theory of normative conduct: A theoretical refinement and reevaluation of the role of norms in human behavior. *Advances in Experimental Social Psychology*, 24, 1-243. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)60330-5](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60330-5)
- Crisp, R. J., & Turner, R. N. (2009). Can imagined interactions produce positive perceptions?: Reducing prejudice through simulated social contact. *American Psychologist*, 64(4), 231-240. <https://doi.org/10.1037/a0014718>
- De Tezanos-Pinto, P., Bratt, C., & Brown, R. (2010). What will the others think? In-group norms as a mediator of the effects of intergroup contact. *The British Journal of Social Psychology*, 49(3), 507- 523. <https://doi.org/10.1348/014466609X471020>
- Drury, L., Hutchison, P., & Abrams, D. (2016). Direct and extended intergenerational contact and young people's attitudes towards older adults. *British Journal of Social Psychology*, 55(3), 522-543. <https://doi.org/10.1111/bjso.12146>
- Eller, A., Abrams, D., & Gomez, A. (2012). When the direct route is blocked: The extended contact pathway to improving intergroup relations. *International Journal of Intercultural Relations*, 36(5), 637-646. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2012.03.005>
- Esses, V. M., & Dovidio, J. F. (2002). The role of emotions in determining willingness to engage in intergroup contact. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28(9), 1202-1214. <https://doi.org/10.1177/01461672022812006>
- Gomez, A., Tropp, L. R., & Fernandez, S. (2011). When extended contact opens the door to future contact: Testing the effects of extended contact on attitudes and intergroup expectancies in majority and minority groups. *Group Processes & Intergroup Relations*, 14(2), 161-173. <https://doi.org/10.1177/1368430210391119>.
- Gray, R., Pattaravanich, U., Chamchan, C., & Suwannoppakoa, R., (2013). *Manō that mai khōng niyām phuṣūṅ ‘āyū: Mummōṅg choēṅ chittawitthaya sangkhom læ sukkhaphāp* [New concept of older persons: The psycho-social and health perspective]. Institute for Population and Social Research, Mahidol University.

- Greenberg, J., Schimel, J., & Martens, A. (2002). Ageism: Denying the face of the future. In T. D. Nelson (Ed.), *Ageism: Stereotyping and prejudice against older persons* (pp. 27–48). Cambridge, MA: The MIT Press.
- Harris, L. A., & Dollinger, S. (2001). Participation in a course on aging: Knowledge, attitudes, and anxiety about aging in oneself and others. *Educational Gerontology*, 27(8), 657–667.
<https://doi.org/10.1080/036012701317117893>
- Harris, L. A., & Dollinger, S. (2003). Individual differences in personality traits and anxiety about aging. *Personality & Individual Differences*, 34(2), 187–194. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(02\)00019-3](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(02)00019-3)
- Henry, H., Zacher, H., & Desmette, D. (2015). Reducing age bias and turnover intentions by enhancing intergenerational contact quality in the workplace: The role of opportunities for generativity and development. *Work. Aging and Retirement*, 1(3), 243–253.
<https://doi.org/10.1093/workar/wav005>
- Hutchison, P., & Rosenthal, H. E. S. (2011). Prejudice against Muslims: Anxiety as a mediator between intergroup contact and attitudes, perceived group variability and behavioral Intentions. *Ethnic and Racial Studies*, 34(1), 40–61.
<https://doi.org/10.1080/01419871003763312>
- Hutchison, P., Fox, E., Laas, A. M., Matharu, J., & Urzi, S. (2010). Anxiety, outcome expectancies, and young people’s willingness to engage in contact with the elderly. *Educational Gerontology*, 36(10-11), 1008–1021. <https://doi.org/10.1080/03601271003723586>
- Islam, M. R., & Hewstone, M. (1993). Dimensions of contact as predictors of intergroup anxiety, perceived out-group variability, and out-group attitude: An integrative model. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 19(6), 700–710.
<https://doi.org/10.1177/0146167293196005>
- Jasinskaja-Lahti, I., Mahonen, T. A., & Liebkind, K. (2011). Ingroup norms, intergroup contact and intergroup anxiety as predictors of the outgroup attitudes of majority and minority youth. *International Journal of Intercultural Relations*, 35(3), 346–355.
<https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2010.06.001>
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd ed.). New York: Guilford Press.

- Lasher, K. P., & Faulkender, P. J. (1993). Measurement of aging anxiety: Development of the anxiety about aging scale. *The International Journal of Aging and Human Development*, 37(4), 247–259. <https://doi.org/10.2190/1U69-9AU2-V6LH-9Y1L>
- Marquet, M., Missotten, P., Schroyen, S., Nindaba, D., & Adam, S. (2016). Ageism in Belgium and Burundi: a comparative analysis. *Clinical interventions in aging*, 11, 1129–1139. <https://doi.org/10.2147/CIA.S105298>
- Meshel, D. S., & McGlynn, R. P. (2004). Intergenerational contact, attitudes, and stereotypes of adolescents and older people. *Educational Gerontology*, 30(6), 457–479. <https://doi.org/10.1080/03601270490445078>
- Myers, D. G. (2010). *Social Psychology* (10th ed.). New York: McGraw-Hill.
- National Statistical Office. (2007). Samruāt khwāmkhithen khoṅg prachāchon kieokap khwāmru lāe thatsanakhati thī mī tō phūsūṅ āyū Phō. So. 2550. [Surveys on opinion and attitude towards older adults in 2007]. <http://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib12/2550/olderop50.pdf>
- Ng, S. H. (1998). Social psychology in ageing world: Ageism and intergenerational relations. *Asian Journal of Social Psychology*, 1(1), 99–116. <https://doi.org/10.1111/1467-839X.00007>
- Peacock, E. W., & Talley, W. M. (1984). Intergenerational contact: A way to counteract ageism. *Educational Gerontology*, 10(1-2), 13–24. <https://doi.org/10.1080/0380127840100102>
- Pettigrew, T. F., & Tropp, L. R. (2006). A meta-analytic test of intergroup contact theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(5), 751–783. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.90.5.751>
- Plant, E. A., & Devine, P. G. (2003). The antecedents and implications of interracial anxiety. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29(6), 790–801. <https://doi.org/10.1177/0146167203029006011>
- Rippon, I., Kneale, D., de Oliveira, C., Demakakos, P., & Steptoe, A. (2014). Perceived age discrimination in older adults. *Age and Ageing*, 43(3), 379–386. <https://doi.org/10.1093/ageing/aft146>
- Rupp, D. E., Vodanovich, S. J., & Crede, M. (2005) The multidimensional nature of ageism: construct validity and group differences. *The Journal of Social Psychology*, 145(3), 335–362. <https://doi.org/10.3200/SOCP.145.3.335-362>

- Schwartz, L. K., & Simmons, J. P. (2001). Contact quality and attitudes toward the elderly. *Educational Gerontology*, 27(2), 127–137. <https://doi.org/10.1080/03601270151075525>
- Sharps, M. J., Price-Sharps, J. L., & Hanson, J. (1998). Attitudes of young adults toward older adults: Evidence from the United States and Thailand. *Educational Gerontology*, 24(7), 655–660. <https://doi.org/10.1080/0360127980240703>.
- Stephan, W. G., & Stephan, C. W. (1985). Intergroup anxiety. *Journal of Social Issues*, 41(3), 157–175. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1985.tb01134.x>
- Stephan, W. G., Diaz-Loving, R., & Duran, A. (2000). Integrated threat theory and intercultural attitudes: Mexico and the United States. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 31(2), 240–249. <https://doi.org/10.1177/0022022100031002006>
- Tam, T., Hewstone, M., Harwood, J., Voci, A., & Kenworthy, J. (2006). Intergroup contact and grandparent-grandchild communication: The effects of self-disclosure on implicit and explicit biases against older people. *Group Processes & Intergroup Relations*, 9(3), 413–429. <https://doi.org/10.1177/1368430206064642>
- Techakesari, P., Barlow, F. K., Hornsey, M. J., Sung, B., Thai, M., & Chak, J. L. Y. (2015). An investigation of positive and negative contact as predictors of intergroup attitudes in the United States, Hong Kong, and Thailand. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 46(3), 454–468. <https://doi.org/10.1177/0022022115570313>
- Turner, R. N., Hewstone, M., Voci, A., & Vonofakou, C. (2008). A test of the extended intergroup contact hypothesis: The mediating role of intergroup anxiety, perceived ingroup and outgroup norms, and inclusion of the outgroup in the self. *Journal of Personality and Social Psychology*, 95(4), 843–860. <https://doi.org/10.1037/a0011434>
- United Nations, Department of Economic & Social Affairs (2007). *World population ageing 2007*. New York, NY: Author. Retrieved from https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WPA2017_Report.pdf
- Wright, S. C., Aron, A., McLaughlin-Volpe, T., & Ropp, S. A. (1997). The extended contact effect: Knowledge of cross-group friendships and prejudice. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73(1), 73–90. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.73.1.73>